

© *Гедікова Н. П.*

6. Порядок, оснований на согласии, является стабильным, устойчивым, оптимальным, а упорядоченные отношения становятся базой развития социального согласия.
7. Социальное согласие имеет многофакторную детерминацию. Условия и детерминанты конвенциональности специфичны в различных сферах общества.
8. Основные принципы конвенциональности как системные состоят из следующих основных элементов: единство, субъекты (участники, стороны) согласия, взаимодействие, социальное настроение.
9. В самоорганизующемся обществе современности имеются значительные резервы повышения уровня конвенциональности.

Перспективы дальнейших исследований. За рамками работы остался ряд проблем, требующих дополнительной разработки, а выдвинутые в работе тезисы, частные гипотезы требуют своего развития. Идея социальных конвенций может получить свое дальнейшее развитие в теории организации и самоорганизации общества. Безусловно, что социальные конвенции имеют специфический характер, но признание феноменологической основы социальных конвенций может способствовать новому пониманию многих аспектов в самоорганизации общества.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Тузов В. В. Самоорганизация социальной системы (Социально-философский анализ) Тузов Виктор Васильевич: Дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.11.—Санкт-Петербург, 2004.—318 с.
2. Цой Л.Н. Социальная организация и самоорганизация: конфликты и развитие личности // Цой Любовь Николаевна // Мир психологии. Научно — метод. Журнал. -№ 2 (66) . — Москва-Воронеж, 2011.—с. 96—108.
3. Осьмук Л. А. Теоретические основания социальной конвенциональности Осьмук Людмила Алексеевна: Дис. ... д-ра социол. наук: 22.00.01.—Барнаул, 2004.—262 с.
4. Алиев М. Г. Социология согласия // Алиев М. Г.—М.: Ин-т философии РАН, 1998. —118 с.
5. Богатырева О.А., Шиллеров А.Е. Синергетика социальности // Богатырева О.А., Шиллеров А.Е.—Новосибирск: СО РАН, 1998.—291 с.
6. Валентей С. Д. Развитие общества и теории социальных альтернатив // Валентей С. Д.—М., 1995. —139 с.
7. Социальное согласие в современном мире / Отв. ред. Г.М. Денисовский. — М., 2000.—144 с.

Гедікова Наталія Пилипівна – доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук, декан факультету післядипломної освіти та роботи з іноземними громадянами Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

УДК 32.01

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Здійснено аналіз процесу ціннісних змін в українському суспільстві в контексті сучасних умов трансформації. Визначено основні чинники і розкрито специфіку сучасної трансформації системи цінностей населення України.

Ключові слова: культура, система цінностей, соціальні суб'єкти, трансформація, українське суспільство.

ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ ЦЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Осуществлен анализ процесса ценностных изменений в украинском обществе в контексте современных условий трансформации. Определены основные факторы и раскрыто специфику современной трансформации системы ценностей населения Украины.

Ключевые слова: культура, система ценностей, социальные субъекты, трансформация, украинское общество.

TRANSFORMATION OF VALUES IN MODERN UKRAINIAN SOCIETY

The analysis of process of value changes in Ukrainian society in the context of the current conditions of transformation is made. Main factors and specificity of modern transformation of values of the population of Ukraine are defined.

Keywords: culture, values, social actors, transformation, Ukrainian society.

В останній час інтерес суспільної і наукової думки до сучасного процесу трансформації системи цінностей підвищується саме тому, що потреба у глибокому усвідомленні соціокультурного і духовного потенціалу соціальних суб'єктів та його місця у світовому просторі і окремих соціально-політичних інститутах, в умовах кардинальних змін усіх сфер суспільного життя, стає особливо гострою.

Об'єктивний процес основних соціокультурних, політичних, економічних, інформаційних змін, породжених трансформацією сучасного суспільства, зумовив характер методологічних підходів, що застосовуються зарубіжними і вітчизняними дослідниками у вивченні і оцінці системи цінностей на сучасному етапі. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують роботи таких українських дослідників, як С. Бурцева, Є. Головахи, В. Гаврилюка, О. Гончаренко, В. Горбатенко, В. Грубова, Н. Жабінець, М. Журби, В. Закревського, О. Іщенко, І. Карпенко, О. Матвійчук, А. Машталер, Л. Морозової, В. Потапенко, О. Савчук, Ф. Семенченко, Л. Сокурянської, Н. Трикоз, Н. Хамітова, О. Цимбал, К. Чернової та ін. У дослідженнях зазначених вчених проводиться аналіз ціннісних підстав консолідації сучасного українського суспільства; розглядається характер відношення світової спільноти до світової культурної спадщини і світових цінностей, чинники, що зумовили кризу європейських цінностей; вивчаються основні чинники трансформації ціннісних орієнтацій населення України, трансформація цінностей культури у інноваційних технологіях; висвітлюються умови формування нових ціннісних орієнтацій сучасного українського суспільства і світового співтовариства в цілому тощо.

Така ґрунтовна теоретична основа дає змогу і зумовлює необхідність сконцентруватись на вивченні процесу трансформації системи цінностей в контексті результатів цих досліджень.

Метою статті є науковий політологічний аналіз процесу трансформації системи цінностей в сучасному українському суспільстві у контексті загального суспільного розвитку.

Цінності завжди мають історичний характер, їх зміна, набуття нового значення відбувається зі зміною змісту і форм людської життєдіяльності, які у свою чергу набувають нової якості саме під час трансформаційних процесів (політичних, соціальних, економічних, культурних, духовних тощо). Історія існування людської цивілізації фіксує певну кількість соціальних трансформацій у різних сферах життя суспільства, характерною особливістю яких було формування нової ціннісної системи, яка ставала визначальним чинником у формуванні свідомості як на груповому, так і на індивідуальному рівнях.

Трансформація системи цінностей, в основі якої лежить зміна її структурних елементів, залежить від безлічі факторів і є результатом взаємодії безлічі соціальних суб'єктів, індивідів, організацій, груп, прогресивних перетворень різних сфер життя суспільства. Відповідно змінюється система особистісних і групових життєвих інтересів і потреб, способів поведінки, соціальних взаємодій, відбувається переоцінка пріоритетів та ціннісних орієнтацій таким чином будучи вираженням специфіки здійснення соціальних змін. Результатом цих процесів є повна або часткова зміна ціннісних пріоритетів попередньої епохи.

Характер трансформації системи цінностей як у сучасному світі, так і в Україні зокрема, визначається двома основними передумовами, які також в ряді випадків є взаємопов'язаними. По-перше, це зміною позицій і інституційних властивостей національних держав, основним джерелом яких стали глобальні процеси наприкінці ХХ століття. Різні форми глобалізації на даному етапі пронизали наскрізь не тільки світосистему в цілому, але й усі сфери життєдіяльності соціуму, стали однією з найбільш характерних рис сучасної епохи. Саме навколо них обертаються усі складові процесу розвитку цивілізації, і саме вони визначають її нинішній стан. По-друге, це нинішнім вектором розвитку кожної окремо взятої держави, який детермінований не тільки оцінкою перспективного розвитку конкретних регіонів світу, але й власними відповідними конкретно-історичними передумовами, що визначені теоретико-практичною передісторією.

Специфіка трансформаційних процесів, які охопили духовно-ідеологічний і соціокультурний рівень сучасного українського суспільства, полягає перш за все в тому, що до їх підґрунтя від початку

були закладені ідеї, цінності і пріоритети ліберально-індивідуалістичної і демократичної моделей розвитку і управління, що стали ключовою передумовою і базисним орієнтиром у формуванні життєвих цілей для більшості населення країни. Відповідно, процес, що здійснюється у даному напрямку, висунув нові стандарти, що почало вимагати зміни у світогляді попередніх оцінок і створення елементів і структур нового світобачення з метою перетворення оточуючої людини реальності.

Сучасні трансформаційні процеси та глобальні зміни суттєво вплинули на формування нової системи цінностей, що викликали до життя нові концепції щодо визначення ціннісного потенціалу соціальних суб'єктів. При цьому суттєво змінилися теоретичні, методологічні і методичні підходи до проблеми. Позитивним також є те, що у сучасних наукових дослідженнях зарубіжних і вітчизняних вчених трансформація системи цінностей розглядається як загальносвітове явище, оскільки цей процес набув планетарних масштабів завдяки глобалізації, поширення комп'ютеризації і запровадження нових технологій. Під впливом цих процесів, зокрема, в економічній сфері головними ресурсами стали технології, інформація і знання, а засобами продуктивної діяльності – інтелектуальна і творча праця. Перевага даним критеріям надається виходячи з того, що «у сучасному світі розвиток особи виявляється джерелом і умовою технологічного прогресу; переорієнтація виробництва на переважне створення інформації і знань скорочує потреби у використанні матеріальних ресурсів і енергії, останнє ... надає нового імпульсу господарському розвитку [5, с. 549-550]». У свою чергу, вільна творчість, співвіднесена з загальним процесом розвитку потреб, мобілізує людину на генерування нових знань, створення нових технологій у духовному середовищі і в усіх аспектах культури.

В основу сучасного розвитку української держави покладено демократичний проект, базові ліберальні цінності і принципи, відповідно, розуміння її соціальними суб'єктами ідеалів свободи, прав, рівності, індивідуалізму, соціально-політичного плюралізму, стабільності, справедливості, відповідальності, автономії особи та її пріоритету відносно держави та суспільства тощо відбувається з позиції обґрунтування специфіки даних цінностей у зазначених доктринах і набувають нового значення.

Сучасна трансформація системи цінностей зумовлена переходом до якісно нового етапу розвитку, обумовленого зміною культури суспільного укладу і характеру суспільних відносин. Особливістю даного процесу є те, що домінуючою тенденцією суспільних змін стала індивідуалізація. Більше того, у нинішніх умовах колективні цінності поступаються місцем індивідуальним цінностям, і індивіди вступають у певні співтовариства, групи тощо тільки лише для реалізації і відстоювання своїх власних інтересів. Таким чином, концепція колективізму як такого втрачає свою цінність і значимість і поступається місцем індивідуально-сімейним відношенням і новій формі відносин територіальним співтовариствам «комм'юніті». Про аксіологічну значущість інституту сім'ї для населення України свідчить високий ступінь ідентифікації з нею.

Пріоритетною в ієрархії цінностей для сучасної людини стає особистісна свобода, яка має межі своєї дії, що визначаються законом, і співмірна з відповідальністю. Вона усвідомлюється як можливість самостійного вибору, самовизначення, дій, поведінки, самоволодіння, повна незалежність і автономність у судженнях і переконаннях, науковій творчості, дослідженнях, волевиявленні і активна участь у політичному і соціально-культурному процесах суспільного розвитку тощо.

Разом з тим, нинішні трансформаційні процеси суспільного розвитку і безліч інших процесів сучасності розширили можливості людської діяльності, і це визначило нові сфери її свободи (політичну, культурну, економічну, матеріальну, духовну, інформаційну тощо), які, власне, вийшли за рамки традиційних уявлень українського народу про свободу. Нові сфери самореалізації зумовили процес створення великого спектру всіляких соціальних організацій, асоціацій, рухів тощо.

Утвердження свободи відбувається через реалізацію певних невід'ємних (фундаментальних) і громадянських прав, згідно з якими людина може діяти вільно і самостійно визначати напрям своєї реалізації.

Спираючись на ідею однакової цінності кожної особистості, категорію рівності розуміють як рівність початкових можливостей, і ніяк не рівність у розподіленні прибутків, рівність прав і можливостей для кожного члена суспільства, при цьому не ігноруючи фактичної (економічної і соціальної) нерівності людей.

Соціальна справедливість розуміється, з одного боку, як рівності усіх громадян перед законом, з іншого, як рівність індивідів у моральних, політичних, правових, економічних, національно-культурних та інших правах.

З'явилася і розширює свій вплив така цінність як стиль життя, раніше не характерна для українців. Так, вітчизняні політологи В. Бурдяк і Л. Руда у праці «Політичні цінності в цивілізованому розвитку сучасної України» слушно стверджують, що гроші, як матеріальна винагорода за працю, поступилась місцем цінностям самореалізації, саморозвитку, участі в організації та керівництві виробництвом, визнанні та повазі особистої гідності, спілкування [1, с. 621].

В новому, постіндустріальному, постматеріальному світі домінуючі цінності виживання стали джерелом переосмислення способу відношення людини до природного й соціального середовища, фізичної безпеки, збереження здоров'я, національної безпеки, фундаментальних стратегій розвитку держави, цивілізації тощо. Які необхідно розглядати як ознака значної трансформації світоглядних і соціальних установок людей в сторону індивідуалізації, з одного боку, і збереження цивілізації, – з іншого.

Система цінностей, створена людством протягом всього періоду свого розвитку, має певну ієрархію. Разом з тим, як зазначає український дослідник О. Гончаренко, в сучасних умовах особливого значення набуває аналіз і вивчення так званих «вічних» цінностей, які виникають з найзагальніших культурологічних і етнічних уявлень про добро і зло, щастя і благоденство, суспільний обов'язок і призначення людини тощо. Залишаючись відносно незмінними, вони є своєрідними інваріантами соціокультурного розвитку і часто беруться за основу для аналізу, об'єктивізації національних інтересів, формування альтернатив і стратегій суспільного розвитку [4]. Таким чином, так звані «вічні» цінності через розумне усвідомлення їх життєвої істини стають головним завданням і сенсом індивідуального, суспільного і державного буття, міжособистісного спілкування і нормою поведінки. У даному контексті необхідно підкреслити, що сучасний світ змінив багато які цінності, інтереси, потреби і уявлення про них, однак цінність самої людини, як розумної істоти, цінність її прав і свобод залишаються незмінними.

Глибинні і кардинальні зміни, які відбуваються в середині соціального цілого в рамках сучасної масштабної соціальної трансформації, зумовили радикальні зміни у політико-правових і економічних відносинах, їх інституалізацію і стандартизацію, але ядро культури, культурної самобутності у різних типах суспільства всієї людської цивілізації залишається практично незмінним. Це головний елемент і основа суспільного життя, що формує особистість, почуття приналежності до певної групи і системи цінностей та зумовлює сенс і цінність самого життя, ставлення людини до всього всесвіту і значною мірою регулює поведінку членів суспільства.

Світ цінностей багатоманітний і його не можна вважати універсальним, виходячи з того, що «у світі є плюралізм культур, і кожна з цих культур відтворює свої власні цінності [3, с. 937]». У зв'язку із цим, слід відзначити, що фундаментальні основи сучасної системи цінностей українського суспільства закладені у власній історії і культурі і обумовлені рисами і характером українського менталітету, що у свою чергу пояснює соціальну і політичну поведінку індивідів.

Головним проявом сучасного процесу трансформації системи цінностей в сучасному українському суспільстві є те, що поряд з орієнтацією на загальноєвропейські цінності актуалізується увага на збереженні власних традиційних цінностей. Стосовно цього питання доречно висловились російська соціолог Т. Рассадина. На її думку, активізуюча роль традиції в процесі модернізації спрямована на створення механізмів інтеграції, оскільки лише вони забезпечують стабільний розвиток суспільства. Одночасно креативна складова традиції обумовлює здатність культури генерувати новачі, які можуть бути сприйняті суспільством на даному етапі свого розвитку. У подібній творчості задіюються не тільки раціональні способи трансформації, але й архаїчні пласти свідомості, підсвідомість, інтуїція, що дозволяють цілісно побачити світ в його просторово-часовій перспективі. Самоорганізуючі процеси взаємодії традиції та новачі здатні створити резонанс, в процесі якого заміна певних змістовних складових відбувається без зламу архетипічного стрижня [7, с. 100-101].

Якщо оцінити потреби української нації, народу через порівняння їх історичної і сучасної сутності, то можна відзначити, що у нинішніх умовах культурної трансформації соціуму, незважаючи на те, що змінилися методи і способи їх реалізації, вони зберігають свій традиційний характер. А самі інтереси змінилися у відповідності із зміненими світоглядними установками і сенсами, при цьому зберігши своє соціальне призначення – об'єднання населення країни і національна єдність.

У даному контексті цікавою уявляється точка зору російського дослідника С. Васіна. Так, на його думку, початок трансформаційного процесу пов'язане з виникненням трансформатора, здатного викликати таку деформацію суспільної системи, яка самостійно породжує множинні деформації

структурних елементів і системи в цілому. З такими змінами системи впоратися досить складно, і вона перетворюється. Подібні деформації можна назвати трансформаційним мотивом. Як правило, в результаті цих процесів спостерігається реорганізація всієї суспільної системи, її якісна зміна, придбання нею нових властивостей. Такий процес може бути досить швидким, і нова суспільна система набуває значні переваги перед попередньою, проте трансформація може і затягнутися, та й знову утворена система може виявитися менш ефективною, ніж її попередниця [2].

Так, події 1991 року привели до утворення нового суспільства, яке поступово трансформувалося до облаштування суспільно-політичної системи в рамках ліберальної доктрини і демократичної моделі побудови політичної системи й управління. Однак в самому змісті понять останній акцент з цілей був перенесений на методи і характер системних процесів, і відповідно до цього, вийшов за встановлені рамки самої теорії, що у подальшому відбилося на структурованості і процесі функціонування самої системи. У даному зв'язку тенденції сучасного рівня розвитку нашої країни розкривають усі недоліки прискореної модернізації і реформування системи, які зумовлюють соціально-економічне і технологічне відставання від високорозвинених країн Заходу і Сходу; зберігається соціокультурний розкол суспільства, як на рівні основних ідейно-політичних течій, так і на рівні масової свідомості. Поряд із цим, сучасний стан системи цінностей кожного окремого індивіда, соціальної групи і українського суспільства в цілому однотайно оцінюється дуже негативно і науковцями, і діячами мистецтва, і представниками релігійних конфесій. Так, автори статі «Трансформація системи цінностей освіти в сучасному українському суспільстві» (К. Чернова, О. Савчук, М. Нахабич), слушно стверджують, що українське суспільство перебуває в стані невизначеності та варіативності вибору ціннісної еволюції. Руйнування колишніх соціальних інститутів відбувається набагато швидше, ніж становлення нових, наслідком чого є явище аномії та існування суперечливих норм та цінностей [8, с. 87].

Основна причина подібних проявів, з одного боку, полягає в тому, що від початку в процесі трансформації українського суспільства, що здійснюється через накладання цінностей, ідей і принципів ліберально-демократичної моделі розвитку і управління на наш соціокультурний простір, не був врахований той факт, що «українська ідея – це ідея біогенної і культурної самодостатності й саморозвитку, без орієнтального чи окцидентального тиску й геополітичної та геокультурної «прив'язки» [6, с. 333]». З іншого, у тому, що запропоновані цінності не набули соціальної значимості, у зв'язку із тим, що не мали реального практичного затвердження і застосування, досягнення яких є можливим тільки лише через створення необхідних умов для їх реалізації і використання відповідних технологій, механізмів і ресурсів відповідно до вимог самої теорії.

Отже, всі тенденції трансформації системи цінностей в сучасному українському суспільстві вказують на те, що цей процес є неоднозначним і ще не отримав свого логічного завершення. Але його динаміка та спрямованість серйозно вплинули на формування свідомості людей, світосприйняття і усвідомлення кожною особистістю своєї значимості, ролі і відповідальності у процесі розвитку соціальної структури, створенні нових орієнтирів суспільного прогресу, усвідомлення того, що саме вони є одними з основних умов прогресу сучасного світу і українського суспільства зокрема, людської взаємодії, виступають як спонукальні мотиви прагнення людини до самовдосконалення, передумова консолідації суспільства, єдності нації, злагоди громадянського суспільства.

Подальша успішна трансформація системи цінностей у нашому суспільстві можлива за умови здійснення трансформації усіх сфер суспільного життя поступово, зі збереженням попередніх здобутків, забезпечення політичної, соціально-економічної стабільності і, найголовніше – практичної реалізації принципу первинності і верховенства права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурдяк В. І. Політичні цінності в цивілізованому розвитку сучасної України / В. І. Бурдяк, Л. А. Руда // Гілея : наук. вісник [зб.наук.пр.] / Гол. ред. В.М. Вашкевич. — К. : ВІР УАН, 2012. — Вип. 60 (№5). — С. 620-624.
2. Васин С. М. Трансформационные и деформационные процессы в развитии социально-экономических систем [Електронний ресурс] / С. М. Васин // Проблемы современной экономики. — 2005. — №3/4 (15/16). — Режим доступа : <http://www.m-conomy.ru/art.php?nArtId=807>.

© *Дорожко І. І.*

3. Вінсент Р. Д. Права людини і культурний релятивізм / Р. Д. Вінсент // Лібералізм : антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. — К. : Смолоскип, 2002. — Х +. — С. 936—956. — (Серія «Політичні ідеології»; вип. 3).
4. Гончаренко О. М. Пріоритети та засади формування інтегральної стратегії національної безпеки на перспективу / О. М. Гончаренко // Стратегічна панорама. — 1998. — № 1—2. — С. 34—51.
5. Иноземцев В. Л. За пределами экономического общества: постиндустриальные теории и экономические тенденции в современном мире : [научное издание] / Владислав Леонидович Иноземцев ; ответ. ред. А. И. Антипов. — М. : «Academia» — «Наука», 1998. — 640 с.
6. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз) : (Монографія) / Кресіна І. О. — К. : Вища шк., 1998. — 392 с.
7. Рассадина Т. А. Трансформации традиционных ценностей россиян в постперестроечный период / Т. А. Рассадина // Социологические исследования. — 2006. — № 9. — С. 95—101.
8. Чернова К. О. Трансформація системи цінностей освіти в сучасному українському суспільстві / Чернова К.О., Савчук О.В., Нахабич М.А. // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки [зб. наук. пр.] / відп. ред. В. І. Судаков. — К., 2012. — № 14 — С. 78—88.

Дорожко І. І. — кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

УДК 316.356.2:93

РОДИНА У СУСПІЛЬСТВІ ПІЗНЬОГО МОДЕРНУ: ЗМІНИ РОЛЬОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Трансформація традиційної сім'ї є об'єктивним процесом, який прискорюється внаслідок глобалізаційних процесів. Сім'я рефлексивного модерну набуває нових форм утворення та реального існування у суспільстві.

Ключові слова: суспільство, родина, постмодерн.

СЕМЬЯ В ОБЩЕСТВЕ ПОЗДНЕГО МОДЕРНА: СМЕНИ РОЛЕВОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Трансформація традиційної сім'ї являється об'єктивним процесом, котрий ускоряється вследствие глобализационных процессов. Семья рефлексивного модерна приобретает новые формы образования и реального существования в обществе.

Ключевые слова: общество, семья, постмодерн.

FAMILY IN LATE MODERN SOCIETY: CHANGES OF ROLE REALITY

The transformation of the traditional family is an objective process that is accelerated due to globalization. Family reflexive modernity is taking new forms of education and real existence in the society.

Keywords: society, the family, the postmodern.

Реальність змінюється, етапи кризи переходять з одного стану в інший, змінюється сприймання подій, що відбуваються. Перехід від кризи культури, антропологічної кризи, кризи сім'ї до політичної, технологічної впливає на свідомість та на рефлексивні дії особистості. Природа кризових ситуацій, їх наслідки набирають обертів, відзначаються мінливістю, весь час трансформуються, як і весь нестримний світ.

Трансформація традиційної сім'ї є об'єктивним процесом, який прискорюється внаслідок глобалізаційних процесів. Сім'я рефлексивного модерну набуває нових форм утворення та реального існування у суспільстві.

Разом з тим, стан постмодерну не приймає як повного розчарування, так і сліпої позитивності у встановленні меж. Знання не існує виключно інструментальною складовою для влади. Сучасне знання трансформує та відшліфовує чутливість особистості до нового та підсилює здатність долати непорозуміння. [3].

Постмодерністське мислення, набуваючи глобального характеру, здійснює аналітико-